

تعاون و کشاورزی، سال بیست و سوم، دوره جدید، شماره ۱۱، پاییز ۱۳۹۱

بررسی راهبردی تعاونیهای کشاورزی استان همدان مطالعه موردی تعاونیهای طیور

لیلا زلیخائی سیار^۱، سمیه لطیفی^۲، دکتر احمد یعقوبی فرانی^۳

تاریخ دریافت: ۹۱/۱/۱۹ تاریخ پذیرش: ۹۱/۶/۷

چکیده

تعاونیها یکی از الگوهای موفق اقتصادی و اجتماعی در سطح جهان و از عمده‌ترین نهادهایی هستند که توانایی قرار گرفتن در خدمت توسعه پایدار و برقراری عدالت را دارند. در کشورهای در حال توسعه، دولتها تعاونیها را ابزاری مطمئن در جهت پیشبرد برنامه‌های ملی می‌دانند. براین اساس هدف تحقیق حاضر بررسی نقاط قوت و ضعف، فرصتها و تهدیدهای تعاونیهای کشاورزی فعال در بخش طیور استان همدان با استفاده از مدل SWOT در سال ۱۳۹۰ است. این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی-توصیفی بوده که برای گردآوری داده‌ها از روش پیمایشی استفاده شده است. ابزار گردآوری اطلاعات در این تحقیق پرسشنامه بوده که

e-mail:la.zolikhai@gmail.com

۱. کارشناس ارشد توسعه روستایی (نویسنده مسئول)

۲. کارشناس ارشد توسعه روستایی

۳. عضو هیئت علمی دانشگاه بوعلی سینای همدان

برای تعیین روایی آن از نظر استادان و متخصصان مرتبط استفاده و پایایی آن نیز با به کارگیری آزمون آلفای کرونباخ ($\alpha = 0/89$) تأیید شده است. حجم نمونه ۵۶ نفر بوده که با استفاده از سرشماری انتخاب شده اند.

تحلیلهای حاصل از مدل SWOT نشان می‌دهد که تعاونیهای مورد مطالعه علی‌رغم برخورداری از نقاط قوت قابل توجه، با نقاط ضعف و تهدیدهایی نیز مواجهند که آنها را در رسیدن به اهدافشان با مشکل روبه‌رو ساخته است. متناسب نبودن قیمت تمام شده محصول تولیدی با قیمت خرید آن، بالا بودن هزینه‌های تجهیزات سالنهای مرغداری، عدم توانایی تعاونیها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی، کمبود سرمایه و نقدینگی از جمله این نقاط ضعف هستند. با این حال، وضعیت بهداشتی مناسب در واحدهای مرغداری، بالا بودن سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضای تعاونی، دسترسی بموقع به دامپزشک و واکسیناسیون طیور، مشارکت اعضا در مراحل مختلف تصمیم‌گیری در شرکت تعاونی، افزایش استفاده از مصرف گوشت مرغ به جای گوشت قرمز، اهمیت محصولات صنعت مرغداری به عنوان بخشی از غذای جامعه و وجود پشتوانه قوی علمی در زمینه علوم دام و طیور از مهمترین نقاط قوت و فرصتهای پیشروی تعاونیهای طیور در استان همدان تشخیص داده شده‌اند. در انتها براساس یافته‌های استنباطی، چهار راهبرد SO، ST، WO و WT ارائه گردیده است.

کلیدواژه‌ها:

تعاونیهای طیور، بررسی راهبردی، تعاونیهای کشاورزی، استان همدان.

مقدمه

در حال حاضر تعاونیها به عنوان یکی از الگوهای موفق اقتصادی و اجتماعی در سطح جهان مطرح بوده و از عمده‌ترین نهادهایی هستند که توانایی قرار گرفتن در خدمت توسعه پایدار و برقراری عدالت را دارند. تعاونیهای تولیدی از طریق ایجاد اشتغال و افزایش و توزیع متعادلتر درآمدها زمینه دستیابی به توسعه پایدار را فراهم می‌آورند (Lee, 2007). در کشورهای

در حال توسعه، دولتها تعاونیها را ابزاری مطمئن در جهت پیشبرد برنامه‌های ملی می‌دانند (صفری، ۱۳۸۸). برخی از صاحب‌نظران مسائل اقتصادی و اجتماعی نیز یکی از راه‌حل‌های مناسب و مطلوب برای افزایش فرصتهای شغلی را تشکیل شرکتهای مختلف از جمله شرکتهای تعاونی می‌دانند (شکیامقدم، ۱۳۸۶). تجربیات جهانی نیز نشان می‌دهد که تعاونیها می‌توانند نقش مؤثری در جریان اشتغال‌زایی داشته باشند. در این باره چیدری و رسولی آذر (۱۳۸۷) معتقدند که تعاونیها با کمک به کسب درآمد و ایجاد فرصتهای اشتغال پایدار، به توسعه همه‌جانبه جوامع کمک می‌کنند. نیپرد (Nippierd, 2002) و مؤتمنی و جعفری (۱۳۸۷) نیز توسعه تعاونیها را راهبردی در جهت اشتغال‌زایی و رشد اقتصادی در بسیاری از کشورها می‌دانند. علاوه بر این، بخش تعاونی در برنامه‌ریزی‌های اقتصادی، اهرم مطمئنی برای توسعه اقتصادی و اجتماعی به شمار می‌آید و به منظور اجتناب از رشد بی‌رویه دستگاههای دولتی و نیز در جهت اجرای سیاست واگذاری هر چه بیشتر امور به مردم مورد توجه قرار گرفته است (قیصری و رضایی مقدم، ۱۳۸۷). در میان انواع تعاونیهای تولیدی، تعاونیهای کشاورزی با توجه به سهمشان در بازار، موفقترین نوع تعاونی محسوب می‌شوند (Birchal, 2008). با توجه به اینکه در ایران بخش عظیمی از واحدهای بهره‌برداری موجود را نظام خرده‌دهقانی تشکیل می‌دهد و همچنین با عنایت به ناکارآمدی این نظام در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، بخش تعاون و به خصوص تعاونیهای تولید کشاورزی را می‌توان ابزار مناسبی در توسعه روستایی و ایجاد اشتغال مولد قلمداد نمود (سعدی، ۱۳۸۷). بنابراین، توسعه فعالیتهای کشاورزی و حرکت به سوی کشاورزی نوین تنها با ایجاد تعاونیهای کشاورزی امکانپذیر است (رسولی آذر و چیدری، ۱۳۸۷) به طوری که مطالعات مختلف نشان می‌دهد حل مسائل جامعه کشاورزی و توسعه خدمات، از طریق تعاونیها آسانتر و اقتصادتر است. اما با وجود نقش مهمی که تعاونیها در نظام تولید کشاورزی بر عهده دارند، همواره مسائل و مشکلاتی وجود دارد که این تعاونیها را از ابعاد گوناگون تهدید می‌کند که برخی از آنها مربوط به مسائل داخلی و ساختاری تعاونیها و برخی مربوط به مسائل خارجی هستند.

استان همدان به دلیل جایگاه بالای بخش کشاورزی در اقتصاد آن و وجود اراضی حاصلخیز، زمینه را برای توسعه نظام تعاونی تولید کشاورزی فراهم کرده است (سعدی، ۱۳۸۸). در استان همدان ۱۷۱ تعاونی در حوزه بخش کشاورزی فعال هستند که در زمینه‌های مختلف کشاورزی فعالیت دارند و سهم مهمی در تولید محصولات کشاورزی در این استان بر عهده دارند. لذا با توجه به اینکه تعاونیهای کشاورزی با مسائل و مشکلات مختلفی در ابعاد داخلی و خارجی مواجهند و همچنین نظر به نقشی که این تعاونیها در تولید محصولات کشاورزی در استان همدان دارند، تحقیق حاضر به منظور انجام هر گونه برنامه‌ریزی برای توسعه و تقویت تعاونیهای کشاورزی، نیازمند شناخت دقیق مسائل و مشکلات پیشروی آنها از یک طرف و از طرف دیگر نقاط قوت و فرصتهای آنهاست.

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

یکی از راهبردهای کشورهای مختلف، اعم از توسعه یافته و توسعه نیافته، برای افزایش کمی و کیفی تولیدات و تأمین غذای بیشتر و نیز دستیابی به پایداری محیط زیست و فائق آمدن بر مشکلاتی نظیر کوچک بودن واحدهای تولید کشاورزی، پراکندگی قطعات زراعی، تخریب محیط زیست و ناپایداری تولید، تعاونی کردن نظام تولید کشاورزی در عرصه‌های مختلف می‌باشد (قیصری و رضایی مقدم، ۱۳۸۷). این در حالی است که در کشور ما بخش عظیمی از واحدهای بهره‌برداری موجود را نظام خرده‌دهقانی تشکیل می‌دهد که با توجه به ناکارآمدی این نظام در ایجاد تحرک و پویایی در بخش کشاورزی، بخش تعاون و به خصوص تعاونیهای تولید کشاورزی را می‌توان ابزار مناسبی در توسعه روستایی و ایجاد اشتغال مولد قلمداد نمود (سعدی، ۱۳۸۷). بنابراین، تعاونیهای کشاورزی می‌توانند به ابزاری جهت ایجاد انگیزه در توسعه اقتصاد روستایی تبدیل شوند و به طبع در توسعه اقتصاد کشاورزی و روستایی نقش بسزایی داشته باشند (حضرتی و همکاران، ۱۳۸۹).

پژوهشهای گوناگونی که برای ارزیابی تعاونیها چه در داخل و چه در خارج انجام شده‌اند مؤید این واقعیت هستند که در مجموع، تعاونیها با مسائل و تنگناهایی مواجهند که آنها را در رسیدن به اهدافشان دچار مشکل نموده است. در ادامه به برخی از این مطالعات اشاره شده است.

سعدی (۱۳۸۷) در مطالعه‌ای مشکلات تعاونیهای تولید کشاورزی را در کارآفرینی و ایجاد اشتغال مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه رسیده است که کاهش حس مشارکت‌پذیری اعضای تعاونیها یکی از مهمترین مشکلاتی است که این تعاونیها با آن مواجهند. در این باره بسیاری از کارشناسان مانند هاکیوس (Hakelius, 1996) بر نقش مشارکت اعضا به عنوان یک عنصر مهم در موفقیت تعاونیها تأکید دارند. وندر والت (Van der Walt, 2005) نیز بقای تعاونیها را در گرو مشارکت اعضا می‌داند. به هر روی، بسیاری از مطالعات انجام شده^۱ نشان می‌دهند که ضعف مشارکت اجتماعی اعضای تعاونی و کاهش حس مشارکت‌پذیری اعضا از مهمترین آسیب‌هایی است که تعاونیها را تهدید می‌کند. در کنار مسائل اجتماعی، بسیاری از مشکلات تعاونیها به مسائل آموزشی برمی‌گردد که دلایل و شواهد بسیاری این مدعا را ثابت می‌کنند و نشان می‌دهند تعاونیهایی که به شکلها و اسامی مختلف و تنها با نام تعاون تشکیل شده‌اند، چون فاقد آموزش بوده و مدیران و اعضای آنها از کیفیت کار تعاون اطلاعی نداشته‌اند، دیری نپاییده که از میان رفته‌اند. اثر مثبت آموزش بر موفقیت تعاونیها از متغیرهایی است که اغلب تحقیقات علمی انجام شده در ایران و سایر کشورهای جهان^۲ بر آن صحنه گذارده‌اند. یونال (Unal, 2008) نیز از مهمترین معضلات شرکتهای تعاونی را پایین بودن

۱. مانند: شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۵)؛ امینی و رضانی (۱۳۸۵)؛ لطیفیان (۱۳۸۵)؛ الهیاری (Allahyari, 2008)؛ اورتمان و کینگ (Ortmann and King, 2007).

۲. مانند: کرمی (۱۳۸۸)؛ امینی و همکاران (۱۳۸۷)؛ وحیدزاده (۱۳۸۳)؛ اشرفی (۱۳۸۳)؛ امینی و صفری شالی (۱۳۸۱)؛ بروکینگز (Brookings, 2009)؛ اردمن و همکاران (Erdman and Coates, 2005)؛ رودریگز (Rodriguez, 2003).

سطح سواد اعضا و مدیران تعاونی و همچنین فقدان مدیر حائز شرایط می‌داند. در کنار مسائل اجتماعی و آموزشی، مسائل مالی و اقتصادی نیز از مهمترین چالشهای پیش‌روی تعاونیها به حساب می‌آیند. مطالعاتی که توسط اوزدمیر (Özdemir, 2005)، حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، آگهی و همکاران (۱۳۸۶)، یزدان پناه و صمدیان (۱۳۸۸) و نوروزی بیجندی (۱۳۸۴) انجام شده همگی بیانگر آن هستند که مشکلات مالی، کمبود سرمایه و نقدینگی از مهمترین دلایل رکود فعالیت شرکتهای تعاونیها محسوب می‌شوند که آنها را در راه رسیدن به اهداف خود با مشکل مواجه کرده‌اند. برخی از مسائل و مشکلات تعاونیها نیز به عدم اعتماد بین اعضا و مدیریت شرکت و همچنین عدم رضایت اعضا از تعاونیها برمی‌گردد. در این زمینه مطالعات انجام شده توسط براینز و همکارانش (Bruynis et al., 2001) و مارو و همکارانش (Morrow et al., 1999). مؤید این واقعیت است. در کنار مسائل مذکور، برخی از معضلات و مشکلات تعاونیهای کشاورزی، به فروش و بازاریابی محصول تولیدی برمی‌گردد (غیاثوند و حسینی، ۱۳۹۰؛ ثمری و رسول زاده، ۱۳۸۷؛ پهلوانی و همکاران، ۱۳۸۷؛ رضوی دهکردی، ۱۳۸۶). در بعد مسائل ساختاری می‌توان به فقدان برنامه جامع و بلندمدت، نامشخص بودن جایگاه حقوقی، ضعف مدیریت و برخی اختلافات با مؤسسات دولتی اشاره کرد (سعدی، ۱۳۸۶). روزا و همکارانش (Russoa et al., 2000) و حضرتی و همکارانش (۱۳۸۹) ضعف قوانین و مقررات تعاونیها را بیش از هر عامل دیگری در عدم موفقیت تعاونیها مؤثر می‌دانند. گروسی (۱۳۸۷) نیز معتقد است نبود نظارت مسئولان اداره تعاون بر فعالیت تعاونیها و ناآگاهی مسئولان از مشکلات و کمبودهای رویاروی تعاونیها آنها را تهدید می‌کند. قنبری و همکارانش (۱۳۷۹) نیز معتقدند برای عملکرد بهتر تعاونیها، دولت باید با نقش نظارتی و برنامه‌ریزی، شرایط و امکانات لازم را جهت تشویق بخش خصوصی به فعالیت در قالب تعاونی فراهم کند. در مجموع، مطالعات انجام شده در خصوص تعاونیهای تولید نشان می‌دهند که این نظام بهره‌برداری در راه رسیدن به اهداف خود، با مشکلات و تنگناهای متعددی مواجه است و این

مشکلات از منطقه‌ای به منطقه دیگر متفاوت است و ضرورت ارائه راهکارهایی متناسب با شرایط هر منطقه را می‌طلبد.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر زمانی گذشته‌نگر، از لحاظ هدف، کاربردی و از نظر نحوه تحلیل داده‌ها، توصیفی و پیمایشی است. در این پژوهش با توجه به محدود بودن تعداد تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور استان همدان و عدم پاسخگویی برخی از تعاونیها به سؤالات پرسشنامه، نمونه آماری همان جامعه آماری است و بنابراین، نمونه‌گیری انجام نگرفت و از روش سرشماری استفاده شد. به این ترتیب حجم نمونه شامل کلیه اعضای تعاونیهای کشاورزی طیور فعال در استان همدان یعنی ۵۶ نفر است. طبق آمار ارائه شده اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان همدان، ۴۴ تعاونی کشاورزی در بخش طیور در سطح استان همدان فعالیت دارند که با مراجعه به اداره‌های تعاون شهرستانها مشخص شد تعدادی از تعاونیهای معرفی شده اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان به صورت اسمی موجود بوده و عملاً غیر فعال می‌باشند. بنابراین در تحقیق حاضر تنها تعاونیهایی که از سوی اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی شهرستانها به عنوان تعاونیهای فعال معرفی شدند، مورد بررسی قرار گرفتند. بر همین اساس از مجموع ۴۴ تعاونی کشاورزی فعال در زمینه طیور، فقط ۲۷ تعاونی فعال بوده و مشغول به تولید هستند که از این تعداد تعاونی نیز ۲۰ تعاونی در زمینه تکمیل پرسشنامه همکاری نمودند. به منظور جمع‌آوری بخشی از اطلاعات، پرسشنامه‌ای برای بررسی دیدگاه‌های اعضا تدوین شد و برای تدوین چارچوب نظری نیز از اسناد، کتابها، نشریه‌ها و مجله‌ها، آمارنامه‌ها و اینترنت استفاده گردید. برای تعیین روایی پرسشنامه از دیدگاه‌های استادان و متخصصان مرتبط استفاده و پایایی ابزار تحقیق نیز از طریق پیش‌آزمون و استفاده از آزمون آلفای کرونباخ ($\alpha=0/89$) تأیید گردید. روشها و فنون آماری مورد استفاده در این تحقیق مشتمل بر روشهای توصیفی و تحلیلی می‌باشند که در قالب نرم افزارهای آماری SPSS، Excel و مدل SWOT

به کار رفته‌اند. از طریق نرم‌افزار SPSS در تجزیه و تحلیل داده‌ها، به بررسی جداول فراوانی، جداول توصیف داده‌ها و همچنین از طریق نرم‌افزار Excel به محاسبه مجموع وزنها، میانگین وزنها، وزن‌نسی و مقیاس پرداخته شد. تجزیه و تحلیل مدل SWOT ابزاری است در دست برنامه‌ریزان برای کمک به تصمیم‌گیری درباره اهداف کلی در برنامه‌ریزی راهبردی. این ابزار در این مسیر به شناسایی و ارزیابی قوتها، ضعفها، فرصتها و تهدیدها می‌پردازد. در واقع تجزیه و تحلیل SWOT اصطلاحی است که برای شناسایی نقاط قوت و ضعف داخلی و فرصتها و تهدیدهای خارجی رویاروی یک سیستم به کار برده می‌شود. منطق روش پیشگفته این است که راهبرد اثربخش باید قوتها و فرصتهای سیستم را به حداکثر و ضعفها و تهدیدها را به حداقل برساند.

بحث و تحلیل

در این بخش از پژوهش، به بیان آماری داده‌های استخراج شده تحقیق پرداخته شد. به این منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در قالب مدل SWOT و با استفاده از نرم‌افزار SPSS طی مراحل زیر صورت گرفت:

- درستون اول (عوامل داخلی یا عوامل خارجی)، مهمترین نقاط قوت و ضعف فراروی سیستم (تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور) بیان شده است.

- درستون دوم (مجموع وزنها)، جمع امتیازهای به دست آمده بر اساس طیف لیکرت (خیلی کم، کم، تاحدی، زیاد، خیلی زیاد) در کلیه زیر مجموعه‌ها بر اساس چهار بخش اصلی مدل SWOT (نقاط قوت و ضعف و فرصتها و تهدیدها) ارائه گردیده است.

- درستون سوم (میانگین وزنها)، بر اساس تقسیم مجموع وزنها به دست آمده بر تعداد نمونه‌ها، میانگین وزنی هر کدام از زیرمجموعه‌ها برای کل جامعه مورد مطالعه آورده شده است.

- درستون چهارم (وزن نسبی)، امتیاز به دست آمده در هر کدام از زیرمجموعه‌ها بر تعداد گویه‌های موجود تقسیم و نتیجه آن ارائه شده است.

- ستون پنجم (مقیاسها): از آنجا که بهترین حالت در مدیریت راهبردی عبارت است از آنکه مجموع برابر با یک یا صد باشد، مجموع مخرج برابر با یک یا صد می‌شود. در این حالت به هر کدام از زیر مجموعه‌های SWOT (نقاط ضعف، قوت، فرصتها و تهدیدها) مقدار ۰/۲۵ یا ۲۵ تعلق می‌گیرد.

برای محاسبه مقیاس (M) هر کدام از عوامل در زیرمجموعه‌ها (نقاط ضعف، قوت، فرصتها و تهدیدها)، از معادله‌های زیر استفاده می‌شود:

$$MS_i = \frac{25 * RS_i}{\sum_{i=1}^n RS_i} \quad Mt_i = \frac{25 * Rt_i}{\sum_{i=1}^n Rt_i} \quad Mo_i = \frac{25 * Ro_i}{\sum_{i=1}^n Ro_i} \quad Mw_i = \frac{25 * Rwi}{\sum_{i=1}^n Rwi}$$

-در ستون ششم، بر اساس مقدار مقیاس به دست آمده، به ترتیب بیشترین مقدار در اولویت اول و کمترین مقدار در اولویت آخر قرار می‌گیرد (رکن الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۹).

۱. نتایج تجزیه و تحلیل عوامل داخلی

از نظر اعضای تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور استان همدان، مهمترین نقاط قوت این تعاونیها عبارتند از: «وضعیت بهداشتی مناسب واحدهای مرغداری» با مقیاس ۲/۲، «بالا بودن سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضا» با مقیاس ۲/۱، «دسترسی بموقع به دامپزشک و واکسیناسیون» با مقیاس ۲ و «مشارکت اعضای تعاونیها در مراحل مختلف» با مقیاس ۱/۹۶. همچنین «پایین بودن هزینه‌های تولید مرغ و تخم مرغ»، «برخورداری اعضا از بیمه و مزایای کار» و «برگزاری منظم برنامه‌های آموزشی در تعاونی» به عنوان نقاط قوت کم اهمیت شناسایی شدند. در جدول ۱ نتایج تجزیه و تحلیل نقاط قوت تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور از دیدگاه اعضا ارائه شده است.

جدول ۱. تحلیل نقاط قوت از دیدگاه اعضای تعاونیهای طیور

اولویت	مقیاس (M)	وزن نسبی (R)	میانگین وزنها	مجموع وزنها	نقاط قوت
۷	۱/۸۷	۰/۲۷	۳/۸۷	۲۱۷	S1 = سازماندهی منابع و استفاده بهینه از آنها
۴	۱/۹۶	۰/۲۹	۴/۰۷	۲۲۸	S2 = مشارکت اعضای تعاونیها در مراحل مختلف
۱۱	۱/۵۶	۰/۲۳	۳/۲۵	۱۸۲	S3 = جذب و پس انداز سرمایه‌های اندک اعضا
۱۴	۱/۱۲	۰/۱۶	۲/۳۳	۱۳۱	S4 = پایین بودن هزینه‌های تولید مرغ و تخم مرغ
۱۲	۱/۵۴	۰/۲۲	۳/۱۹	۱۷۹	S5 = برگزاری منظم برنامه‌های آموزشی در تعاونی
۹	۱/۸۵	۰/۲۷	۳/۸۳	۲۱۵	S6 = بازاریابی و توسعه بازار فروش
۲	۲/۱	۰/۲۹	۴/۱۶	۲۳۳	S7 = بالا بودن سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضا
۱۳	۱/۴۸	۰/۲۱	۳/۰۷	۱۷۲	S8 = برخورداری اعضا از بیمه و مزایای کار
۶	۱/۸۹	۰/۲۸	۳/۹۲	۲۲۰	S9 = بالا بودن اطلاعات اعضای تعاونی از وضعیت بازار
۱۰	۱/۷۴	۰/۲۵	۳/۶	۲۰۲	S10 = جذب مشتری و بازاریابی مناسب تولیدات
۸	۱/۸۶	۰/۲۷	۳/۸۵	۲۱۶	S11 = دسترسی به وسایل جدید در صنعت طیور
۵	۱/۹۲	۰/۲۸	۳/۹۸	۲۲۳	S12 = مکانیزه بودن واحدهای مرغداری
۳	۲	۰/۲۹	۴/۱۶	۲۳۳	S13 = دسترسی بموقع به دامپزشک و واکسیناسیون
۱	۲/۲	۰/۳۲	۴/۵۷	۲۵۶	S14 = وضعیت بهداشتی مناسب واحدهای مرغداری
	۲۵	۳/۷			جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

از نظر اعضا، "متناسب نبودن قیمت تمام شده محصول تولیدی با قیمت خرید آن"، "بالا بودن هزینه‌های تجهیزات سالنهای مرغداری"، "عدم توانایی تعاونیها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی" و "کمبود سرمایه و نقدینگی تعاونی" مهمترین نقاط ضعف به شمار

می آیند. از دیدگاه پاسخگویان، "عدم آشنایی مرغداران با نحوه تهویه مناسب سالن مرغداری"، "عدم استفاده از نیروهای متخصص و تحصیلکرده در تعاونی"، "نبود واکسیناسیون و عدم رعایت اصول بهداشتی در سالن" و "عدم اعتماد بین اعضا و مدیریت شرکت تعاونی" از کم اهمیت ترین نقاط ضعفی هستند که تعاونیها با آنها مواجهند. در جدول ۲ نتایج تجزیه و تحلیل نقاط ضعف تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور استان همدان از دیدگاه اعضای تعاونی مشاهده می شود.

جدول ۲. تحلیل نقاط ضعف از دیدگاه اعضای تعاونیهای طیور

اولویت	مقیاس (M)	وزن نسبی (R)	میانگین وزنها	مجموع وزنها	نقاط ضعف
۱۸	۰/۷۴	۰/۰۷۳	۲/۰۵	۱۱۵	W1 = عدم آگاهی اعضا از اصول و فلسفه تعاون
۱۲	۰/۸۳	۰/۰۸۱	۲/۲۸	۱۲۸	W2 = کاهش حس مشارکت پذیری اعضای تعاونی
۸	۱	۰/۱	۲/۸	۱۵۷	W3 = کمبود اجرای طرحهای تحقیقاتی و پژوهشی - کاربردی
۱۰	۰/۹	۰/۰۸۹	۲/۵	۱۴۰	W4 = عدم تأمین نیازها و خواستههای اعضا
۱۶	۰/۷۷	۰/۰۷۷	۲/۱۶	۱۲۱	W5 = سطح پایین سواد
۲۴	۰/۶۷	۰/۰۶۶	۱/۸۲	۱۰۲	W6 = پایین بودن سطح مهارت فنی و تخصصی در زمینه شغلی
۲۵	۰/۶۶	۰/۰۷۵	۲/۱	۱۱۸	W7 = عدم اعتماد بین اعضا و مدیریت شرکت تعاونی
۱۷	۰/۷۵	۰/۰۹۵	۲/۶۷	۱۵۰	W8 = کمبود آموزشهای فنی و تخصصی در تعاونی
۴	۱/۲۲	۰/۱۲۷	۳/۵۷	۲۰۰	W9 = کمبود سرمایه و نقدینگی تعاونی
۳	۱/۲۸	۰/۱۰۷	۳/۰۱	۱۶۹	W10 = عدم توانایی تعاونیها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی
۶	۱/۰۸	۰/۰۷۷	۲/۱۷	۱۲۲	W11 = ضعف اطلاع رسانی در خصوص تشکیل جلسات مجمع عمومی

ادامه جدول ۲

۱۵	۰/۷۸	۰/۰۶۱	۱/۷۳	۹۷	W12 = ناتوانی در ایجاد توازن در علایق متفاوت اعضا
۲۷	۰/۶۲	۰/۰۶۸	۱/۹۱	۱۰۷	W13 = عدم استفاده از نیروهای متخصص و تحصیلکرده در تعاونی
۲۳	۰/۶۸	۰/۰۶۹	۱/۹۴	۱۰۹	W14 = استفاده از شیوه‌های ارتباطی نامناسب در بازاریابی محصول
۲۱	۰/۷۱	۰/۰۸۲	۲/۳	۱۲۹	W15 = ضعف در بازاریابی و فروش محصول تولیدی
۱۳	۰/۸۲	۰/۰۹۳	۲/۶۲	۱۴۷	W16 = فقدان برنامه مدون و منسجم برای صادرات مرغ و تخم مرغ
۹	۰/۹۴	۰/۰۵۹	۱/۶۷	۹۴	W17 = کیفیت پایین مرغ و تخم مرغ تولیدی
۲۸	۰/۶	۰/۰۶۵	۱/۸۲	۱۰۲	W18 = عدم آشنایی مرغداران با نحوه تهویه مناسب سالن مرغداری
۲۶	۰/۶۵	۰/۰۶۳	۱/۷۶	۹۹	W19 = نبود واکسیناسیون و عدم رعایت اصول بهداشتی در سالن
۲۲	۰/۷	۰/۰۷	۱/۹۶	۱۱۰	W20 = فرسوده بودن تجهیزات و سامانه‌های سرمایشی و گرمایشی
۷	۱/۰۴	۰/۱۰۳	۲/۹۱	۱۶۳	W21 = مشکلات خدمات و حمل و نقل محصول تولیدی
۵	۱/۱۹	۰/۱۱۸	۳/۳۲	۱۸۶	W22 = نبود سردخانه برای نگهداری محصول تولیدی مرغداری
۱۴	۰/۷۹	۰/۰۷۸	۲/۱۹	۱۲۳	W23 = کمبود سوخت و بالا بودن هزینه آن
۱۹	۰/۷۳	۰/۰۷۲	۲/۰۳	۱۱۴	W24 = عدم استفاده از ظرفیت تعاونی برای تولید مرغ و تخم مرغ
۱	۱/۴۲	۰/۱۴۱	۳/۹۶	۲۲۲	W25 = متناسب نبودن قیمت تمام شده محصول تولیدی با قیمت خرید
۱۱	۰/۸۹	۰/۰۸۸	۲/۴۸	۱۳۹	W26 = شیوع بیماری‌های مختلف به دلیل تراکم بالا در سالنهای مرغداری
۲۰	۰/۷۲	۰/۰۷۱	۲	۱۱۲	W27 = جیره نویسی غیر استاندارد
۲	۱/۴	۰/۱۳۹	۳/۸۹	۲۱۸	W28 = بالا بودن هزینه‌های تجهیزات سالنهای مرغداری
	۲۵	۲/۴۸			جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

۲. نتایج تجزیه و تحلیل عوامل خارجی

"افزایش استفاده از گوشت مرغ به جای گوشت قرمز در سبد غذایی خانوار" با مقیاس ۲/۸۲، "وجود پشتوانه قوی علمی در زمینه علوم دام و طیور" با مقیاس ۲/۵۵ و "اهمیت

محصولات صنعت مرغداری به عنوان بخشی از غذای جامعه" با مقیاس ۲/۵۴ از دیدگاه اعضای تعاونی، مهمترین نقاط فرصت پیشروی تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور می‌باشند. از دیدگاه افراد مورد مطالعه، "فراهم بودن زمینه صادرات محصول تولیدی به کشورهای خارجی"، "افزایش قیمت جهانی محصولات و فراورده‌های صنعت مرغداری"، "فرصتهای موجود در اصل ۴۴ قانون اساسی برای حمایت از تعاونیها" از کم‌اهمیت‌ترین فرصتها به شمار می‌آیند. در جدول ۳ نتایج تجزیه و تحلیل فرصتهای پیشروی تعاونیهای کشاورزی در بخش طیور استان همدان از دیدگاه اعضای تعاونی آورده شده است.

جدول ۳. تحلیل فرصتها از دیدگاه اعضای تعاونی

اولویت	مقیاس	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	فرصتها
۱۰	۱/۶۳	۰/۱۸	۲/۱۶	۱۲۱	O1=فرصتهای موجود در اصل ۴۴ قانون اساسی
۱	۲/۸۲	۰/۳۱	۳/۷۳	۲۰۹	O2=افزایش استفاده از گوشت مرغ به جای گوشت قرمز در سبد غذایی خانوار
۶	۲/۲۵	۰/۲۵	۲/۹۸	۱۶۷	O3=وجود ظرفیت بالا در کشور برای تولید
۷	۲/۱۶	۰/۲۳	۲/۸۵	۱۶۰	O4=ارزآوری صنعت مرغداری برای کشور
۱۲	۱/۱	۰/۱۲	۱/۴۶	۸۲	O5=فراهم بودن زمینه صادرات محصول تولیدی
۸	۱/۹۴	۰/۲۱	۲/۵۷	۱۴۴	O6=وجود بانک تخصصی توسعه تعاون برای ارائه تسهیلات
۹	۱/۷۴	۰/۱۹	۲/۳	۱۲۹	O7=ریسک پایین تر سرمایه‌گذاری در تعاونیها نسبت به سایر فعالیتهای
۴	۲/۳۴	۰/۲۵	۳/۰۸	۱۷۳	O8=برگزاری نمایشگاه‌های تخصصی عرضه محصولات دامی در استان
۵	۲/۳۲	۰/۲۵	۳/۰۷	۱۷۲	O9=شرایط اقلیمی و جغرافیایی مناسب استان برای تولید
۳	۲/۵۴	۰/۲۷	۳/۳۵	۱۸۸	O10=اهمیت محصولات صنعت مرغداری به عنوان بخشی از غذای جامعه
۲	۲/۵۵	۰/۲۸	۳/۳۷	۱۸۹	O11=وجود پشتوانه قوی علمی در زمینه علوم دام و طیور
۱۱	۱/۵۶	۰/۱۷	۲/۰۷	۱۱۶	O12=افزایش قیمت جهانی محصولات و فراورده‌های صنعت مرغداری
	۲۵	۲/۷۵			جمع

همان‌طور که نتایج جدول ۴ نشان می‌دهد، مهمترین تهدیدهای رویاروی تعاونیهای کشاورزی عبارتند از: "نوسان قیمت نهاده‌های تولید (نظیر خوراک طیور) و محصول تولیدی"، "عدم اطمینان به آینده بازار و امنیت شغلی"، "مشکل دیوانسالاری و ارائه وثیقه در بانکها"، "وابستگی به واردات نهاده‌های تولید مانند ذرت و سویا" و "نبود سیاستهای منسجم از سوی دولت".

کم اهمیت ترین تهدیدها نیز عبارتند از: "وجود دوگانگی در برخورد با تعاونیهای کشاورزی از نظر سازمانهای متولی" با مقیاس ۰/۶، "تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاستگذاری برای تعاونیها" با مقیاس ۰/۸، "نبود نظارت مسئولان اداره تعاون بر فعالیت تعاونیها" با مقیاس ۱/۰۱ (جدول ۴).

جدول ۴. تحلیل تهدیدها از دیدگاه اعضای تعاونی

اولویت	مقیاس	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	تهدیدها
۲۰	۱/۰۱	۰/۱۶	۳/۳۹	۱۹۰	T1= نبود نظارت مسئولان اداره تعاون بر فعالیت تعاونیها
۱۲	۱/۱۹	۰/۱۹	۴	۲۲۴	T2= عدم آگاهی مسئولان از مشکلات و کمبودهای تعاونی
۵	۱/۲۷	۰/۲	۴/۲۵	۲۳۸	T3= نبود سیاستهای منسجم از سوی دولت
۲	۱/۳۲	۰/۲	۴/۳۹	۲۴۶	T4= عدم اطمینان به آینده بازار و امنیت شغلی
۷	۱/۲۵	۰/۱۹	۴/۱۹	۲۳۵	T5= منتفع شدن واسطه‌ها در روند فروش محصولات
۱۹	۱/۰۹	۰/۱۷	۳/۶۶	۲۰۵	T6= فقدان حمایت کافی از سوی وزارتخانه‌های ذیربط
۱۸	۱/۱۲	۰/۱۸	۳/۷۵	۲۱۰	T7= تعرفه بالای صدور مرغ و تخم مرغ به خارج از کشور
۶	۱/۲۶	۰/۲	۴/۲۱	۲۳۶	T8= روند رو به رشد قیمت نهاده‌های مورد نیاز
۱	۱/۳۴	۰/۲۱	۴/۴۸	۲۵۱	T9= نوسان قیمت نهاده‌های تولید و محصول تولیدی

ادامه جدول ۴

۹	۱/۲۱	۰/۱۹	۴/۰۵	۲۲۷	T10 = سهولت واردات گوشت مرغ به داخل کشور
۱۰	۱/۲	۰/۱۹	۴/۰۱	۲۲۵	T11 = جلوگیری از صادرات به منظور تنظیم بازار
۴	۱/۲۷	۰/۲	۴/۲۱	۲۳۶	T12 = وابستگی به واردات نهاده‌های تولید مانند ذرت و سویا
۱۳	۱/۱۸	۰/۱۹	۳/۹۲	۲۲۰	T13 = افزایش قیمت حاملهای انرژی به دلیل هدفمندشدن یارانه‌ها
۱۵	۱/۱۶	۰/۱۹	۴	۲۲۴	T14 = ضعیف بودن روند نظارت بر قیمتگذاری مرغ و تخم مرغ
۱۷	۱/۱۵	۰/۱۸	۳/۸۳	۲۲۰	T15 = عدم حمایت کافی صندوق بیمه از صنعت مرغداری
۱۴	۱/۱۷	۰/۱۹	۳/۹۲	۲۱۵	T16 = کافی نبودن حمایت‌های دولت و سامانه‌های بانکی
۱۱	۱/۱۹	۰/۱۹	۳/۹۸	۲۲۰	T17 = وجود ارتباط ضعیف بین تعاونی با بخش علمی جامعه و مسئولان
۳	۱/۳	۰/۲۱	۴/۴۱	۲۲۳	T18 = مشکل دیوانسالاری و ارائه وثیقه در بانکها
۸	۱/۲۳	۰/۱۹	۴/۱۲	۲۴۷	T19 = طولانی بودن مدت زمان دریافت وام از سوی بانکها
۱۶	۱/۱۶	۰/۱۸	۳/۸۷	۲۳۱	T20 = وابستگی تعاونیها به کمکها و اعتبارات دولتی
۲۱	۰/۸	۰/۱۸	۲/۶۹	۲۱۷	T21 = تعدد مراکز تصمیم‌گیری و سیاستگذاری برای تعاونیها
۲۲	۰/۶	۰/۱۳	۳/۵۵	۱۶۰	T22 = وجود دوگانگی در برخورد با تعاونیهای کشاورزی از نظر سازمانهای متولی
	۲۵		۴/۱		جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

نتایج حاصل از تحلیلهای مدل SWOT نشان می‌دهد که تعاونیهای کشاورزی مورد مطالعه، موانع و ضعفهای متعددی در راه رسیدن به اهداف خود در مقابل دارند. در این راستا یکی از مهمترین نقاط ضعف راهبردی تعاونیهای طیور، "متناسب نبودن قیمت تمام شده محصول تولیدی با قیمت خرید آن" است که برای مرغداری که برای فعالیت وارد این عرصه

می‌شوند یک معضل محسوب می‌شود و لذا مسئولان و سیاستگذاران در برنامه‌ریزی‌های توسعه کشاورزی باید به این مسئله توجه نمایند. محققان زیادی در تحقیقات خود با تحلیل SWOT به این نقطه ضعف رسیده‌اند؛ از جمله: ثمری و رسولزاده (۱۳۸۷)، پهلوانی و همکاران (۱۳۸۷)، رضوی دهکردی (۱۳۸۶).

"بالا بودن هزینه‌های تجهیزات سالنهای مرغداری" نیز به عنوان یکی دیگر از نقاط ضعف تعاونیهای مورد مطالعه شناخته شد. فرسوده و قدیمی بودن سالنهای مرغداری یکی از محدودیتهای عمده‌ای است که تعاونیهای طیور با آن مواجهند و بر شدت این مشکل افزوده است. در این راستا استفاده از فناوریهای روز توانسته است بسیاری از محدودیتهای مشکلات فنی موجود در مرغداریها را از میان بردارد و موجب کاهش هزینه تأسیسات و تجهیزات سالنهای مرغداری شود. غیاثوند و حسینی (۱۳۹۰) و برونیس و همکارانش (۱۹۹۷) نیز در تحقیقات خود "بالا بودن هزینه‌های تجهیزات سالنهای مرغداری" را یکی از مهمترین نقاط ضعف بیان نموده‌اند.

"عدم توانایی تعاونیها در بازپرداخت اعتبارات دریافتی" نیز از دیگر نقاط ضعف بارز تعاونیهای طیور در استان همدان بوده است که به تدابیر ویژه‌ای جهت کنترل آن نیاز است. در دنیای امروز اغلب معاملات کسب و کار به صورت اعتباری صورت می‌پذیرد. به رغم مزایای متعدد سیستمهای اعتباری، استفاده از اعتبار می‌تواند مشکلات پیچیده‌ای برای اعتباردهندگان و اعتبارگیرندگان به وجود آورد که مهمترین آن عدم بازپرداخت اعتبارات دریافتی است. این مسئله مهمترین مشکلی می‌باشد که نظام بانکی کشور با آن مواجه بوده و به عنوان دغدغه اصلی مدیران بانکها تلقی می‌شود. این عامل در تحقیقات باقری و نجفی (۱۳۸۳)، معینکیا (۱۳۸۴) و ایولا (Ewuola, 1996) نیز مشاهده می‌شود.

"کمبود سرمایه و نقدینگی تعاونی" نیز یکی دیگر از مهمترین نقاط ضعف راهبردی به شمار آمد. کمبود نقدینگی دست شرکتیهای تعاونی را برای گسترش حوزه فعالیتها بسته نگه داشته و موجب رکود روزافزون شرکتیهای تعاونی و کاهش حوزه فعالیت این شرکتها شده و

سود سالانه لازم را برای اعضا تأمین نمی‌کند که این امر موجب می‌شود تا روستاییان رغبتی برای پرداخت سهام ماهانه خود نداشته باشند. پرداخت نشدن بموقع سهام، نقدینگی شرکتها را کاهش می‌دهد و این امر به عنوان یکی از معضلات شرکتهای تعاونی مورد مطالعه، مانع از دستیابی آنها به اهدافشان می‌شود. مطالعاتی که توسط حضرتی و همکاران (۱۳۸۹)، آگهی و همکاران (۱۳۸۶)، یزدان پناه و صمدیان (۱۳۸۸)، نوروژی بیجندی (۱۳۸۴) و وحیدزاده (۱۳۸۳) انجام شده همگی بیانگر آن هستند که مشکلات مالی، کمبود سرمایه و نقدینگی یکی از مهمترین دلایل رکود فعالیت شرکتهای تعاونیها محسوب می‌شوند و آنها را در راه رسیدن به اهداف خود با مشکل مواجه می‌سازند.

در مقابل نقاط ضعف بیان شده، نتایج حاصل از تحلیلهای مدل SWOT نشان داد که تعاونیهای طیور فعال در استان همدان نقاط قوت متعددی نیز دارند که یکی از آنها "وضعیت بهداشتی مناسب واحدهای مرغداری" است. این عامل به عنوان یک عامل راهبردی مثبت می‌تواند موجب توسعه این تعاونیها گردد. پاکسازی صحیح و مؤثر سالنهای مرغداری موجب می‌شود که بیماری از گله‌ای به گله دیگر منتقل نشود و مصرف کننده را نیز در برابر بیماریهایی که از طریق غذا منتقل می‌شوند، مصون می‌دارد.

یکی دیگر از نقاط قوتی که از دیدگاه اعضا در تعاونیهای طیور وجود دارد، "بالا بودن سطح آگاهی فنی و تخصصی اعضاست". در این راستا برای بالا بردن سطح دانش و آگاهی اعضا و کارکنان تعاونیها، دوره‌های آموزشی متنوعی از سوی وزارت تعاون در سطح استانها برگزار می‌شود؛ دوره‌هایی نظیر: آموزش خدمات فنی، بازاریابی، مدیریت، حسابداری و غیره. بر این نقطه قوت در پژوهشهای یونال (۲۰۰۸) و قدیری مقدم و نعمتی (۱۳۹۰) نیز تأکید شده است، در حالی که در مطالعه امینی و رضانی (۱۳۸۵) این عامل به عنوان نقطه ضعف تعاونی ذکر شده است.

"مشارکت اعضای تعاونیها در مراحل مختلف تصمیم‌گیری و مدیریت شرکت" نیز یکی دیگر از نقاط قوتی است که در تعاونیهای طیور مورد مطالعه وجود دارد. مشارکت اعضا

در امور تعاونیها با موفقیت شرکت ارتباطی مستقیم و کاملاً معنی‌دار دارد. در پژوهشهای شعبانعلی فمی و همکاران (۱۳۸۵)، امینی و رضانی (۱۳۸۵)، لطیفیان (۱۳۸۵)، الهیاری (۲۰۰۸)، اورتمان و کینگ (Ortmann and King, 2007) و وندروالت (۲۰۰۵) نیز بر نقش مشارکت اعضا به عنوان یک عنصر مهم در موفقیت تعاونیها تأکید شده است. بنابراین، می‌بایست برای حفظ و استمرار این نقطه قوت در تعاونیهای طیور تلاش و تدابیری برای بقای آن از سوی مدیران عامل تعاونیها اندیشیده شود.

بر پایه نتایج مطالعه مشخص شد تعاونیهای طیور در استان همدان با تهدیدهایی روبه‌رو هستند که اگر به خوبی شناسایی و خنثی نشوند مسیر توسعه این تعاونیها را تحت تأثیر قرار می‌دهند و موجب اثرهای نامطلوبی در این زمینه می‌شوند. یکی از این تهدیدها "نوسان قیمت نهاده‌های تولید (نظیر خوراک طیور) و محصول تولیدی" است. این تهدید می‌تواند باعث ایجاد مشکلاتی برای تعاونیهای طیور گردد. در واقع افزایش و نوسان قیمت گوشت مرغ و تخم مرغ تولیدی با تغییر قیمت نهاده‌های تولید به ویژه دان مرغ وارداتی ارتباط اساسی دارد. انصاریزاده و همکاران (۱۳۸۸) و بذرافشان و شاهین (۱۳۸۹) نیز در تحقیق خود نوسان قیمت نهاده‌های تولید را به عنوان تهدیدی برای صنعت مرغداری شناسایی نمودند.

از دیدگاه اعضای تعاونیهای مورد مطالعه، "وابستگی به واردات نهاده‌های تولید مانند ذرت و سویا"، یکی از مهمترین تهدیدهایی است که شرکتهای تعاونی مرغداری را با مشکلاتی مواجه نموده است. با توجه به اینکه در حال حاضر بخش اعظمی از دان مرغ از خارج تأمین می‌شود و هرگونه اختلال در واردات، اثر قابل توجهی بر قیمت گوشت مرغ دارد، باید این نهاده‌ها به مقدار کافی خریداری و ذخیره شوند تا بازار محصول دچار نوسان نشود. از سوی دیگر، با توجه به وابستگی شدید تولید گوشت مرغ به واردات ذرت، سویا و پودر ماهی لازم است برای کاهش وابستگی به واردات این نهاده‌ها، دولت با استفاده از سیاستهای حمایتی، تولید آنها را در داخل تشویق کند. بنابراین، یکی از مشکلاتی که در بحث تأمین نهاده‌ها در صنعت مرغداری وجود دارد این است که در حال حاضر واردات نهاده‌های این بخش توسط

دولت انجام می‌شود و اگر دولت اعتبارات ارزی را در اختیار واحدهای تولیدی و اتحادیه‌های مرغداری قرار دهد و آنها را در زمینه تأمین اعتبارات مالی مساعدت کند تا آنها خود به واردات نهاده‌های مورد نیاز صنعت مرغداری بپردازند، مشکلات مربوط به این بخش تا حدودی برطرف می‌شود.

در مقابل تهدیدهای بیان شده، نتایج حاصل از تحلیلهای مدل SWOT نشان می‌دهد که تعاونیهای طیور در استان همدان با فرصتهای متعددی نیز مواجهند که یکی از آنها "افزایش استفاده از گوشت مرغ به جای گوشت قرمز در سبد غذایی خانوار" است که اگر خوب بهره‌برداری شود، می‌تواند در ارتقا و توسعه این تعاونیها مؤثر باشد. گفتنی است پروتئینی از نظر غذایی کامل محسوب می‌شود که اکثر اسیدهای آمینه ضروری‌ای را که بدن خود نمی‌تواند بسازد، تأمین کند و غذاهای حیوانی بهترین منابع تأمین کننده این اسیدهای آمینه هستند. گوشت قرمز یک منبع غنی پروتئینی است و ارزش غذایی بالایی دارد و بنابراین مصرف نکردن این ماده غذایی برای مدت طولانی بدون استفاده از جایگزینهای غذایی، ذخایر بدن را تهی می‌کند و می‌تواند صدمات جبران‌ناپذیری بر سلامت فرد وارد کند. با توجه به ارزشهای بی‌بدیل گوشت قرمز، برای جلوگیری از کمبود پروتئین و ابتلا به بیماری در افرادی که قادر به مصرف گوشت قرمز نیستند، بهترین و ساده‌ترین روش این است که در رژیم غذایی این افراد، گوشت مرغ جایگزین گوشت قرمز شود. همچنین باید گفت با توجه به افزایش استفاده از گوشت مرغ به جای گوشت قرمز و بالا بودن قیمت گوشت قرمز، میزان مصرف گوشت مرغ در مقایسه با گوشت قرمز افزایش بیشتری داشته و همین امر موجب شده است که مصرف سرانه آن در مقایسه با گوشت قرمز از افزایش بیشتری برخوردار شود.

"وجود پشتوانه قوی علمی در زمینه علوم دام و طیور"، همانند مورد قبلی، یکی از فرصتهای مناسب پیش‌روی تعاونیهای طیور از دیدگاه اعضاست. طی سالهای گذشته، صنعت

طیور و مرغداری با پیشرفت قابل توجهی در علوم و فناوری همراه بوده است به گونه‌ای که هیچ یک از صنایع دامی را نمی‌توان به لحاظ میزان پیشرفت، با این صنعت مقایسه نمود.

همان گونه که بیان شد، ماتریس SWOT امکان تدوین چهار راهبرد متفاوت را فراهم می‌آورد. فرصتها و تهدیدهای کلیدی خارجی به طور نظام‌مند با ضعف و قوت‌های داخلی در یک مدالیته (رویکرد ساختاری) مقایسه می‌گردند و چهار راهبرد SO، ST، WO و WT را برای سیستم مطرح می‌کنند. در ادامه به این راهبردها و سیاست‌های مناسب و راهکارهای بهینه پیشنهاد شده براساس آنها پرداخته می‌شود.

۱. راهکارهای پیشنهادی برای راهبردهای رقابتی توسعه تعاونیهای طیور استان همدان (SO):

- تقویت روحیه همکاری، تعاون و مشارکت اعضا به منظور استفاده هر چه بیشتر از امکانات و منابع موجود و جلوگیری از اتلاف این منابع جهت رشد و توسعه هر چه بیشتر این تعاونیها؛
- تقویت دانش فنی و تخصصی اعضای شرکتهای تعاونی به گونه‌ای که بین دانش تخصصی آنها و حوزه فعالیتشان هماهنگی وجود داشته باشد؛

- استمرار و ارتقای وضعیت بهداشتی مناسب در واحدهای مرغداری؛

- برگزاری منظم کلاسهای آموزشی برای اعضا و مدیران تعاونیها به منظور تقویت و ارتقای سطح آگاهی آنها نسبت به وضعیت بازار و غیره.

۲. راهکارهای پیشنهادی برای راهبردهای تنوع توسعه تعاونیهای طیور استان جهت مقابله با تهدیدها (ST):

- برنامه‌ریزی لازم برای برگزاری نمایشگاههای تخصصی در زمینه‌های مرتبط؛

- اتخاذ سیاستها و راهکارهایی به منظور تشویق مرغداران به افزایش میزان تولید محصول با توجه به اهمیت محصولات صنعت طیور به عنوان بخش مهمی از غذای جامعه؛

- استفاده مناسب و بهینه از ظرفیت تولیدی کشور در زمینه تولید محصولات صنعت مرغداری.

۳. راهکارهای پیشنهادی برای راهبردهای بازننگری توسعه تعاونیهای طیور استان برای مقابله با ضعفها (WO):

- از ظرفیتهای اصل ۴۴ قانون اساسی و اساسنامه تعاونیها برای رشد و بالندگی تعاونیهای تولید کشاورزی استفاده مطلوب شود؛
- بازننگری در مقررات دست و پاگیر دولتی برای تعاونیها و دادن اختیارات بیشتر به آنها؛
- بازننگری در سیاستهای وارداتی محصولات مختلف صنعت طیور در کشور جهت کاهش آسیب پذیری تعاونیهای مرغداری از نوسانهای قیمت نهادههای وارداتی؛
- بخشودگی جرایم دیرکرد و استمهال بدهیهای معوق جهت جلوگیری از رکود شرکتهای تعاونی؛

۴. راهکارهای پیشنهادی برای راهبردهای بقای توسعه تعاونیهای طیور (WT):

- با توجه به مشکلات عمده تعاونیهای مورد مطالعه در زمینه کمبود نقدینگی و منابع مالی کافی جهت انجام امور محوله و از طرفی، کمبود بودجه و منابع کافی برای کمک به تعاونیها توسط سازمان تعاون روستایی به عنوان متولی امور تعاونیهای روستایی، پیشنهادهای زیر ارائه می شود:
- تشویق اعضا به پس انداز و سرمایه گذاری بیشتر در تعاونی؛
- تشویق و دعوت روستاییان به عضویت در تعاونیها و افزایش سهم آورده مردم؛
- تقویت بودجه بخش تعاون و رفع ابهامات در پرداخت تسهیلات و اعتبارات مورد نیاز شرکتهای از طریق نظام بانکی؛
- لزوم در نظر گرفتن منابع مالی جدید به منظور تأمین سرمایه در گردش و تأمین اعتبارات لازم از سوی دولت؛
- افزایش قیمت محصولات تولیدی، متناسب با افزایش قیمت نهادهها: با توجه به اینکه قیمت نهادهها به طور مستمر در حال افزایش است، باید قیمت مرغ و تخم مرغ تولیدی نیز متناسب با افزایش قیمت نهادههای مورد نیاز تولید تعیین شود؛

- اتخاذ سیاستها، راهبردها و راهکارهایی در جهت کاهش و در نهایت حذف واسطه‌های توزیع محصول و فراهم نمودن زمینه لازم جهت توزیع مستقیم محصول تولیدی به دست خود تعاونیها؛
- حذف دیوانسالاری مضاعف و بی‌مورد و همکاری مسئولان دستگاههای دولتی در ارائه خدمات به تعاونیها؛
- واگذاری واردات نهاده‌های مورد نیاز مانند سویا، ذرت، پودر ماهی و غیره به اتحادیه‌های مرغداران و مساعدت مالی دولت به این اتحادیه‌ها؛
- نظارت بیشتر اداره تعاون بر عملکرد و فعالیت شرکتهای تعاونی زیر نظر بخش تعاون و کسب آگاهی از مشکلات و محدودیتهای آنها؛
- تأمین بودجه کافی جهت تسویه بدهیهای شرکتهایی که دارای بدهی معوق به بانکها می‌باشند؛
- ساده سازی و حذف برخی از مقررات دست و پاگیر در قانون بخش تعاون؛
- در اختیار گذاشتن نهاده‌های مورد نیاز تعاونیها به قیمت یارانه‌ای؛
- کمک بانکها به شرکتهای تعاونی جهت حل و فصل وثیقه و پذیرفتن مدارک محل اجرای طرح به عنوان وثیقه؛

منابع

۱. اداره کل تعاون استان همدان (۱۳۹۰)، آمار تعاونیهای فعال در بخش طیور استان همدان.
۲. اشرفی، م. (۱۳۸۳)، نگرشی بر فلسفه نظام آموزشی و ترویجی، انتشارات وزارت تعاون.
۳. آگهی، ح.، حمد حیدری، ش.، لشکری، م. (۱۳۸۶)، ارزیابی مشارکتی تعاونی تولید روستایی با استفاده از رهیافت PRA (مطالعه موردی تعاونی تولید فرزبان استان لرستان)، نشریه جهاد، ۲۷(۲۷۷): ۸۳-۱۲۸.
۴. امینی، ا. و رضانی، م. (۱۳۸۵)، بررسی عوامل مؤثر در موفقیت شرکتهای تعاونی کشاورزی مرغداران گوشتی استان اصفهان، مجله علوم و فنون کشاورزی، ۱۰(۱): ۱۲۱-۱۳۵.

۵. امینی، ا. و صفری شالی، ر. (۱۳۸۱)، ارزیابی تأثیر آموزش در موفقیت شرکتهای تعاونی مرغداران، علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی، ۶ (۲): ۱۷-۲۸.
۶. امینی، ا.م.، زینل همدانی، ع. و رضائی، م. (۱۳۸۷)، ارزیابی مهمترین مؤلفه‌های درون‌سازمانی در موفقیت شرکتهای تعاونی مرغداران تهران، نشریه علوم و فنون کشاورزی و منابع طبیعی، ۱۲ (۴۳): ۴۳.
۷. انصاری زاده، ع.، باورصاد، ب. و آهنگری، ع. (۱۳۸۸)، بررسی رکود در صنعت مرغداری با تأکید بر ریسک تجاری و مالی: مطالعه موردی شرکتهای تعاونی و خصوصی مرغداری در شهرستان رامهرمز، نشریه تعاون، ۲۰ (۲۰۶ و ۲۰۷): ۹۵-۱۰۹.
۸. باقری، م. و نجفی، ب. (۱۳۸۳)، بررسی عوامل مؤثر بر بازپرداخت اعتبارات کشاورزی (مطالعه موردی استان فارس)، فصلنامه پژوهشهای اقتصادی ایران، شماره ۱۹: ۹۷-۱۱۵.
۹. بذرافشان، ج. و شاهین، ح. (۱۳۸۹)، آسیب شناسی تعاونیهای تولید روستایی در ایران، مجموعه مقالات چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافیدانان جهان اسلام، فروردین ۱۳۸۹.
۱۰. پهلوانی، م.، کریم، م. ح. و قربانی، ح. (۱۳۸۷)، بررسی و نظرسنجی درباره مشکلات و توانمندیهای بخش تعاون در استان سیستان و بلوچستان، روستا و توسعه، ۱۱ (۱): ۱۰۱-۱۲۹.
۱۱. ثمری، ع. و رسولزاده، ب. (۱۳۸۷)، بررسی متغیرهای تأثیرگذار بر افزایش انگیزه پیشرفت و کسب موفقیت در مدیران تعاونیها. نشریه مدیریت دولتی، ۱۱ (۱): ۳۳-۵۰.
۱۲. حضرتی، م.، مجیدی، ب. و رحمانی، ب. (۱۳۸۹)، شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت تعاونیهای کشاورزی در توسعه اقتصاد روستایی بخش مرکزی شهرستان خدابنده، نشریه تعاون، ۲۱ (۳): ۸۹-۱۰۹.
۱۳. رسولی آذر، س. و چیدری، م. (۱۳۸۷)، بررسی جایگاه تعاونی‌های کشاورزی در اشتغال مولد و کارآفرین، تعاون، شماره ۱۹۷: ۴-۱۰.
۱۴. رضوی دهکردی، س. ه. (۱۳۸۷)، بررسی مسائل و مشکلات شرکتهای تعاونی زنان استان چهارمحال و بختیاری به منظور ارائه راهکارهای مناسب جهت حل مشکلات، کارنامه پژوهشی وزارت تعاون، ۱۳۸۶، نشر خوشبین، تهران.

۱۵. رکن الدین افتخاری، ع. سجاسی قیداری، ح. و رضوی، س.ح. (۱۳۸۹)، راهبردهای توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی: مطالعه موردی روستاهای شهرستان خدابنده، فصلنامه روستا و توسعه، ۱۳(۳): ۱-۲۹.
۱۶. سعدی، ح. (۱۳۸۷)، بررسی چالشهای تعاونیهای تولید کشاورزی در کارآفرینی و ایجاد اشتغال، ماهنامه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی تعاون، شماره ۱۹۶: ۱۵۶-۱۷۲.
۱۷. سعدی، ح. (۱۳۸۸)، بررسی اثرات تعاونیهای تولید کشاورزی در استان همدان، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، شماره ۴: ۵۷-۶۸.
۱۸. شعبانعلی فمی، ح. ، چوبچیان، ش. ، رحیمزاده، م. و رسولی، ف. (۱۳۸۵)، شناخت و تحلیل سازه‌های موفقیت شرکت های تعاونی زنان در ایران، نشریه مطالعات زنان، ۴(۲): ۸۹-۱۰۹.
۱۹. شکیبیا مقدم، م. (۱۳۸۶)، مدیریت تعاونیها برای دانشجویان رشته مدیریت دولتی، انتشارات میر، تهران.
۲۰. صفری شالی، ر. (۱۳۸۰)، بررسی فعالیتها و عملکرد شرکت های تعاونی کشاورزی مرغداران استان تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده کشاورزی، دانشگاه صنعتی اصفهان.
۲۱. صفری، ح. (۱۳۸۸)، گزارش نهایی طرح تحقیقاتی، شناسایی عوامل مؤثر بر موفقیت شرکتهای تعاونی برتر و ارائه الگو برای موفقیت سایر شرکتهای وزارت تعاون.
۲۲. غیاثوند غیاثی، ف. و فرج الله حسینی، س.ج. (۱۳۹۰)، تحلیل موانع و محدودیتهای توسعه اشتغال در تعاونیهای تولیدی کشاورزی ایران، مجله پژوهشهای ترویج و آموزش کشاورزی، ۴(۲): ۱-۱۴.
۲۳. قدیری مقدم، ا. و نعمتی، ا. (۱۳۹۰)، اولویت بندی تنگناهای پیش روی تعاونیهای تولید کشاورزی شهرستان مشهد با تأکید بر نظام بازاریابی (کاربرد معیار آنتروپی)، نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی)، ۲۵(۱): ۷۶-۸۴.
۲۴. قنبری، م.، ابراهیم زاده، ع. و قاسمی، ب. (۱۳۷۹)، نهضت تعاونی در ایران، انتشارات پایگان، تهران.

۲۵. قیصری، ح. و رضایی مقدم، ک. (۱۳۸۷)، نقش تعاونی های تولید روستایی در کشاورزی پایدار، اولین همایش ملی مدیریت و توسعه کشاورزی پایدار در ایران، اول دی ماه، شوشتر.
۲۶. گروسی، س. (۱۳۸۷)، بررسی مسائل و مشکلات تعاونیهای زنان شهر کرمان و ارائه راهکارها، کارنامه پژوهشی وزارت تعاون ۱۳۸۶، نشر خوشبین، تهران.
۲۷. لطیفیان، ا. (۱۳۸۵)، بررسی عملکرد شرکت های تعاونی کشاورزی استان خراسان بزرگ، نشریه دانشور رفتار، ۱۳(۲۰): ۶۱-۸۴.
۲۸. مؤتمنی، ع. و جعفری، ا. (۱۳۸۷)، نقش تعاونی های دانشگاهی در توسعه کارآفرینی، نشریه تعاون، شماره ۱۹۵: ۱۸-۳۵.
۲۹. معینکیا، م. (۱۳۸۴)، بررسی عوامل مؤثر در موفقیت تعاونیهای استان اردبیل، شورای تحقیقات تعاون.
۳۰. نوروزی بجندی، ع. (۱۳۸۴)، آسیب شناسی علل توقف برخی از تعاونیها، مجله تعاون، شماره ۱۷۱ (پیاپی ۲۶۰): ۵۴.
۳۱. وحیدزاده، ع. (۱۳۸۳)، آسیب شناسی مدیریت در شرکت تعاونی تولید صنعتی، نشریه تعاون، شماره ۱۵۹: ۶۳-۶۴.
۳۲. یزدان پناه، ل. و صمدیان، ف. (۱۳۸۸)، عوامل مؤثر بر میزان موفقیت شرکتهای تعاونی (مطالعه موردی صنایع دستی استان کرمان)، نشریه تعاون، ۲۰(۲۰۲ و ۲۰۳): ۱۹-۲۹.
33. Allahyari, M. (2008), Factors affecting the success of fisheries co-management as perceived by Gilan's fishermen, *Journal of Applied Sciences*, sd2587, 183-187.
34. Birchal, J. (2008), Translating by Biat.S. Cooperative and millennium development targets, (1th ed), Khoshbin Publisher
35. Bruynis, C., Goldsmith, P., Hahn, D.E. and Taylor, W. (2001), Critical Success Factors for Emerging Agricultural Marketing Cooperatives, *J. Coop:*

14-24, available at: <http://netfiles.uiuc.edu/pgoldsmi/www/articles-journals/Bruynis.pdf>

36. Brookings, D. (2009), South Dakota cooperative fish and wildlife plains bios tress laboratory 138, SD 57007.

37. Erdman, D. & Coates, D. E. (2005), The Genesis of Train-to-Ingrain, Interview (Audio), Retrieved from, available at: <http://www.train-to-ingrain.com/resources/genesis.asp>.

38. Ewuola, S. W. (1996), Effects of Institutional and Borrower Characteristics on Loan Recovery: A study of On do State Agricultural Credit Corporation, *Agrosearch*, 1(2): 58-67.

39. Hakelius, K. (1996), Cooperative values – farmers cooperatives in the minds of the farmers, Dissertation No. 23 Uppsala: Swedish University of Agricultural Sciences.

40. Lee, S. (2007), Diversification of the Rural Economy: A Case Study on Rural Industrialization in the Republic of Korea Pyongyang: INSES, 2007.

41. Morrow, J.L., Hansen M.H. and Batista, J.C. (1999), Trust and Its Impact on Members of a Farmer Marketing Cooperative, available at: http://www.ifama.org/tamu/iama/conferences/9/1999/1999%20Congress/Forum%20Papers_PROCEEDINGS/Morrow_Bert1.PDF

42. Nippierd, Anne-Brit (2002) Gender Issues In Cooperatives. ILO Cooperative Branch, Geneva, available at: www.ilo.org/images/empent/static/coop/gender/genderissues.pdf.

- 43.Özdemir, G. (2005), Cooperative Shareholder relations in agricultural cooperatives in Turkey, *Journal of Asian Economics*, 16: 315-325.
- 44.Ortmann, G.F. and King, R.P. (2007), Agricultural cooperatives II: Can they facilitate access of small-scale farmers in South Africa to input and product markets?, *Agrekon*. 46 (2): 219-244.
- 45.Rodriguez, J. R. (2003), Educational level and training of human resources in farm cooperatives in the knowledge based society: an empirical study, *J. Agric. Cooper.*, 31(2): 145-156.
- 46.Russoa, C., Weatherspoonb, and etal, D. (2000), Affects of managers power on capital structure: a study of Italian agricultural cooperatives. *International Food and Agribusiness Management* Bhuyan, S. Grower and manager issues in fruit and vegetable cooperatives, annual Meeting, available at:<http://www.agecon.kus.edu/accc/ncr194>.
- 47.Unal,V.(2008), A comparative study of success and failure of fishiry cooperatives in the agean, Turkey,jornal compillation©2009 Blackwell Verlag, Berlin ISSN0175-8659.
- 48.Van der Walt, L. (2005), The resuscitation of the cooperative sector in South Africa, Paper presented at the International Co-operative Alliance XXI International Cooperative Research Conference, Cork, Ireland, August 11-14, 2005.